

הגאון הרב משה סולובייציק זצ"ל

יחד עם כל בית ישראל ביכתה עדתינו חסידי קרלין-סטולין את הסתלקותו של הגאון האדיר רבי משה סולובייציק זצ"ל ממאורי הדור שעמד בראש היהדות החרדית באירופה, ומסר נפשו להצלת היהדות במדינות חבר-העמים, והחזיר עטרה ליושנה בהקמת הישיבה הגדולה במוסקבה. זכינו לקרבתו המיוחדת בחיזוק פעולות "יד ישראל" להקמתם של הקהלות הקדושות והחינוך היהודי במספר מדינות חבר-העמים.

בענין בישול בליל שני דראש השנה לפני תפילת ערבית

תשובה

ראשית ראיתי בסי' רצ"ט סעי' יוד בבאר היטב ס"ק י"ד, על מה שכ' הרמ"א, ומה נתפשט המנהג להקל, שמדליקים מיד שאמרו הקהל ברכו, וכו' כתב שם, שזה קאי על נשים כיון שאין מברילות בתפלה, וגם אינן בקיאות לומר המבדיל, נוהגין להדליק אחר ברכו, וכו' עיי"ש. הרי מבואר לגבי מוצאי שב"ק שסומכין על מה שאמרו הצבור ברכו, ובוזה לבד איכא כבר היכר ליציאת השבת, אלא שמפקפקים בזה עיי"ש במ"ב ס"ק ל"ט. והנה כיום ב"ה הנשים החרדיות, בקיאות ואומרות ברוך המבדיל בין קודש לחול כמוש"כ שם ושם.

אמנם בביאור הדבר, בהלכה זו, נלע"ד דכל זה לגבי מוצאי שבת, דהנה בסי' רצ"ו סעי' ח' יש מחלוקת אי נשים חייבות בהבדלה, ופוסקים לחומרא בשני הצדדין, ובא"א לה לשמוע מאנשים, מברילות לעצמן, ועיי"ש במשנה ברורה אם זה מפני שעיקר הדין דנשים חייבות בהבדלה, או משום דעת הב"ח דאפי' פטורות יכולות להבדיל, דוק שם. אך צ"ע מה דין הנשים ביו"ט, האם חייבות בהבדלה כמו בשבת, או פטורות, ואפי' מקידוש פטורות כיון דהוי מ"ע שהזמ"ג, ודוקא בשבת הוי גזה"כ, דכל מי שישנו בשמור ישנו בזכור, אבל ביו"ט דליכא הך גז"ש, נשים פטורות, כמו כל מ"ע התלוי בזמן, והנה בשו"ת רעק"א סי' א' ס"ל לדבר פשוט, דבעשה דיו"ט, היכי דליכא לאו בהדי עשה, נשים פטורות, כגון עונג יו"ט, ולפי"ז נ"ל דגם מקידוש היום פטורות, וכ"ש מהבדלה, כמובן.

יש לברר אם מותר לנשים להתחיל בבישול ושאר מלאכות אוכל נפש, בליל שני דראש השנה אחרי צאת הכוכבים, אף שלא התפללו ערבית או עשו היכר אחר לקבלת יו"ט השני (ובחור"ל זה נוגע לכל יו"ט שני).

דהנה איתא באליה רבה או"ח סי' רצ"ט סקכ"ב: להביא יין מיו"ט לחבירו מתיר בפסקי תוספות (עי' להרחיד"א בשה"ג מערכת ספרים ערך פסקי תוספות, שהביא שני פסקי תוס', האחד שחיברם הרא"ש או הטור, והשני שמזכיר הרב אליהו רבא א"ח כמה זימני, ומוכח שהם לרב אחרון, ולא ידעתי אכנה, גם לא ראיתים עד הנה) כשאמרו הקהל ברכו, כיון שאינו אלא משום הכנה, ואף בשלא התפלל וגם אז לא אמר בא"י המבדיל. והביאו בשערי תשובה בסי' הנ"ל סעיף י'. ובמשנה ברורה הוסיף ביאור דכיון שאין בזה משום מלאכה רק משום הכנה מיו"ט לחבירו וכיון שנתקדש היום שרי.

מוכח מדבריהם דאף דאין הבדלה בין יו"ט לחבירו, מ"מ אסור לעשות מלאכה אוכל נפש גמורה עד שיעשו היכר כעין הבדלה, כגון תפילת ערבית או קידוש, ורק בהכנה שאין בה מלאכה מותר מיד בצאת הכוכבים.

אולם נהגו העולם שהנשים מתחילות מיד בהתקדש ליל שני דיו"ט לבשל ולהכין את סעודת הלילה, וצריך עיון אי שפיר עבדי. (קיצור מדברי השואל, הרב יעקב ווינגולד, ב"ב).

ההבדלה, אבל חיוב הבדלה יש, ולהכי אסור להם לעשות מלאכה בלי איזה היכר.

ונ"ל כעין ראי' לסברא זו, דהנה הרמב"ם ס"ל דמבדילין קרוב ליציאת השבת [פכ"ט מהל' שבת הי"א], וכן נ"ל דכו"ע ס"ל דמותר לאדם להתפלל מעריב, אף שבאותו זמן עדיין אסור לעשות מלאכה, וזה משמע מהפוסקים דאם התפלל מעריב מותר במלאכה, ואם נימא דאחר יציאת השבת, יש דין בעצמו דין מיוחד שאסור לעשות מלאכה עד שיעשה איזה היכר, מה מועיל מה שהתפלל לפני זה, אבל לפי"ד ניחא, דכיון דזה נחשב להבדיל ממילא שוב אין איסור מלאכה, שוב אמר לי בני הגדול שיחי' שהגרי"ז ס"ל כן. [אתמול נודמן לי, וראיתי דברי הגרי"ז, שרק חלק מדבריו נוגע לדברי צום גדלי'].
אוצר החכמה

ולענין חיוב הבדלה ביו"ט עי' רמב"ם פכ"ט משבת הי"ח, ובה"ה נקט למילתא דפשיטא דהוי רק מדרבנן, ולא מצינו שתקנו זאת גם לנשים, וברעק"א הנ"ל פשיטא לי' דנשים פטורות כנ"ל, ועי' מנ"ח מצוה ל"א, מה שדן בזה, ומה דרצה לומר, דזה תלוי בשיטות אי שביתת בהמתו נוהג ביו"ט, יש לדון בזה הרבה, ואי שביתת בהמתו ביו"ט הוי רק מדרבנן, בודאי יש לחלק, ועי' תפארת ישראל ריש פ"ה דשבת, מש"כ בזה.

עכ"פ נ"ל, דלכתחילה בודאי יש להדריך הנשים, שיגידו טרם עשותם מלאכות, להבדיל בין קודש לקודש, וכמו באנשים, שמפורש שם, אבל אלה שמקילים ולא מקפידים בזה, נ"ל דיש להם על מי שיסמוכו, דוק בכל הנ"ל.

והנה נ"ל מצד הסברא, דהך דינא דאסור לעשות מלאכה אפי' לאחר צאת הכוכבים, עד שיתפלל, או היכר אחר, שורש הדין הוא, החיוב הבדלה שמוטל עליו להבדיל בין קודש לחול, ר"ל שאין דין כזה שאסור לעשות מלאכה, אפי' לאחר יציאת השבת מצד עצמו, ושורשו הוא תוצאה מהחיוב הבדלה, ז"א, החיוב הבדלה שחייב להבדיל, הוא הגורם לדין זה שאסור לעשות מלאכה, לפני היות היכר, ליציאת השבת, וממילא יוצא, שבאם אין חיוב הבדלה, מותר לעשות מלאכה תיכף ביציאת השבת. ולפי"ז אילו היה הדין דנשים פטורות מהבדלה, היה מותר להם לעשות מלאכה תיכף ביציאת השבת, ומה דמבואר ברמ"א שם דגם נשים צריכות לומר ברוך המבדיל קודם שיעשו מלאכה, הוא משום דגם נשים צריכות להבדיל, כמוש"כ לעיל. ולפי"ז יוצא, דאם נאמר דנשים ביו"ט פטורות מהבדלה, אין להם כלל איסור לעשות מלאכה תיכף ביציאת יו"ט, וא"כ ממילא תיכף בזמן יציאת יו"ט א' מותר להם לעשות מלאכה ליו"ט שני, כמובן.

ומה דאיתא במשנה ברורה (סי' רצ"ט ס"ק מ') לענין להביא יין ליו"ט שני, עיי"ש, היינו לאנשים, שיש להם חיוב הבדלה במוצאי יו"ט, אבל נשים שפטורות מהבדלה במוצאי יו"ט, מותר להם לעשות מלאכה תיכף ביציאתו, ואין להקשות הא גם אנשים פטורים מהבדלה מיו"ט ראשון לשני, ולמה אסור להם לעשות מלאכה קודם הבדלה. ז"א קידוש או תפלה, היינו משום דהתם באנשים יש חיוב להבדיל, אלא חכמים פטרוהו, דלא ליתו לזלולי ביו"ט שני, ולא פטרוהו חכמים אלא ממצעה

